

3. ČÁST

Akademický malíř Vladimír Vašíček a Archlebov

Josef Kučera

Na chodbě prvního poschodí naší základní školy visí rozměrný obraz hýřící barvami (200x230 cm, olej), o jehož vzniku a autorovi není mnohým našim občanům nic známo. Namalován byl před více než padesáti léty, v r. 1951 v době otevření nové školní budovy. Okolnosti kolem jeho vzniku si dobře pamatují.

Ve finanční dotaci na postavení nové školy (4 mil. Kčs) byla stanovena částka, za kterou měla být pořízena hodnotná výzdoba budovy. Tehdejší představitelé obce se z několika zájemců o provedení tohoto úkolu rozhodli pro tehdy málo známého malíře Vladimíra Vašíčka, původem z Místřína. Bylo mu 31 let (nar. 29.9.1919), byl absolventem Školy umění ve Zlíně, založené firmou Baťa a hned nato pražské Akademie umění. S Archlebovem se setkal již v letech před 2. světovou válkou, kdy se učil v dekorátérské dílně Antonína Sychry v Kyjově a spolupůsobil při nástěnné malbě "Poslední večeře Páně" nad oltářem archlebovského kostela. Krásná malba byla bohužel unáhleným rozhodnutím odstraněna v padesátých letech.

Malíř Vašíček si jako motiv pro svůj obraz zvolil národopisnou slavnost na archlebovském městečku. Jako figuranty si zval mnohé dívky a hochy v archlebovských krojích, kteří se pak na obraze poznávali.

Zatím co obraz se stával pozoruhodnou součástí výzdoby školy, jeho autor Vladimír Vašíček pokračoval ve svém uměleckém vývoji. Důraz na modernost umění způsobil jeho odsunutí do ústraní, kam byl následován mnohými dalšími propagátory moderního výtvarného názoru.

V této době jsem ho často navštěvoval se svými kolegy, lékaři kyjovské nemocnice, ve skrovném ateliéru v domě jeho rodičů. Na začátku šedesátých let si pak postavil rodinný dům ve Svatobořicích, ve kterém si zařídil prostorný ateliér v prvním poschodí. Při besedách jsem ho poznal nejen jako talentovaného malíře, ale také jako historika, filozofa a především jako muže, který je přímý, věrný svým zásadám. Umělce, který dokáže uhájit svůj názor i za cenu nepřízně těch, kteří mu nerozumí, včetně vlivných politických činitelů.

Mezníkem jeho života i tvorby se stal rok 1968, kdy byly na čas zrušeny bariéry, které nás oddělovaly od ostatní Evropy. Vašíčkovo dílo bylo zhodnoceno jako nepostradatelná součást celonárodního vývoje moderního malířství s příznivou odezvou v celoevropském kontextu. Úspěch byl doprovázen nákupem jeho prací ministerstvem kultury, Národní galerií v Praze i v Brně, i dalšími galeriemi ve Zlíně, Ostravě, Olomouci i v Hodoníně.

V dobách normalizace, kdy se přízeň mocných opět od něho odvrátila, uzavřel se do sebe, tvořil však stále tak, jak ho k tomu vedlo jeho srdce a přesvědčení. Nesnížil se k žádné úlitbě vládnoucím činitelům aby získal jejich přízeň. Pro zajištění rodiny pracoval na obnovách nástěnné výzdoby chrámů a církevních uměleckých předmětů.

Po „sametové“ revoluci, kdy padlo veškeré znásilňování tvořivého ducha, vytvořil četná díla, která jsou dnes ozdobou mnohých galerií, kostelů, veřejných institucí i soukromých bytů. I v nové době hleděl si více malířské tvorby než vlastní medializace. Přesto se mu dostalo mnoha veřejných ocenění. V r. 1995 získal cenu Masarykovy akademie umění, v r. 1996 Cenu Františka Kupky, v r. 2002 byl jmenován čestným občanem Kyjova.

Je velkou škodou, že o jihomoravském malíři Vladimíru Vašíčkovi můžeme již mluvit jen v čase minulém. 29.8.2003 náhle zemřel a s ním i tvůrčí plány, které zůstanou již nenaplněné. Zemřel po šedesáti letech strávených u malířského stojanu a to doslova.

Při hodnocení jeho celoživotního díla se neubráníme úžasu. Během tvůrčího života namaloval bezpočet obrazů, uspořádal 80 samostatných výstav, zúčastnil se 131 kolektivních výstav, bylo o něm vydáno 175 menších i větších publikací a článků.

Já sám mám na něho vzpomínku v podobě dvanácti obrazů, z nichž osm zachycuje různé partie Archlebova, které na moje pozvání přijel na začátku šedesátých let namalovat. Životem provází naši rodinu velké plátno „Žena s košíkem hroznů“, které jsem od něho získal v roce 1957. Visí na čelném místě našeho bytu a stále nám působí radost a umělecký požitek.

Představitelé Archlebova se v roce 1950 zachovali dobře, když namalováním obrazu pro novou školu pověřili jihomoravského malíře Vladimíra Vašíčka. Jeho dílo je svérázné a jeho hodnota roste s věhlasem autora.

Vladimír Vašíček říkával, že před obrazem se musí člověk narovnat. Jeden z jeho přátel k tomu dodal, že před Vladimírem Vašíčkem a jeho dílem je třeba se uklonit. S tím nelze, než zcela souhlasit.

Životní a tvůrčí peripetie ak. malíře Vladimíra Vašíčka

Leo Zemek

Při mnohaleté osobní účasti a sledování vzniku malířského díla Vladimíra Vašíčka si teprve teď zpětně plně uvědomuji, jak velkého úsilí a entuziasmu bylo vynaloženo, aby jeho dílo vyrostlo do dnešní podoby. Svou vysokou kvalitu prokazuje i skutečností, že překročilo nejenom hranice jihomoravského regionu, ale i hranice našeho státu.

Hned po ukončení vysokoškolských studií na Akademii výtvarných umění v Praze, zorganizoval mezi 7. – 17. září roku 1947 první společnou výstavu v prostorách kyjovské Založny. Účastnilo se jí také několik kolegů z Akademie, pocházejících z jižní Moravy a Slovenska. Celkem devět autorů:

1. Jiřina Adamcová
2. Olga Bartošíková
3. Přemysl Netopil
4. Karel Novák
5. Bohdan Obrovský
6. Miroslav Tichý
7. Vladimír Vašíček
8. Karel Zouhar
9. Leo Zemek (jako host)

Této výstavě jsem se zúčastnil na osobní pozvání, jako posluchač Školy umění ve Zlíně. Bylo to pro mne první veřejné vystoupení, a zároveň při této příležitosti, se započalo i moje celoživotní přátelství s Vladimírem Vašíčkem.

Jeho přímé, otevřené a progresivní výtvarné myšlení mně velice imponovalo a zároveň jsem cítil, že je mi velmi blízké. Pomáhalo mně to utvářet si vlastní správné umělecké postoje, hlavně po roce 1948, kdy docházelo k nečekaným proměnám ve společnosti a kdy v oblasti umění byly pak direktivním způsobem šířeny nesprávné a politicky zmanipulované interpretace výtvarné tvorby.

Byla to velice složitá a těžká doba, hlavně pro mladé začínající výtvarné umělce. Vytratil se prostor pro pracovní uplatnění odpovídající jejich vzdělání a tím i možnost získat určitý finanční příjem pro svou anebo i rodinnou existenci.

Také Vladimír Vašíček se ocitnul v této tíživé životní situaci. Nakonec dospěl k názoru dočasně opustit Prahu. Vrátil se domů na jižní Moravu, do rodných Svatobořic – Mistřína.

Avšak, po uzavření manželského sňatku, se z jeho dočasného pobytu stal pobyt trvalý a ve zdejším venkovském prostředí, odtržen od všech kulturních center, hned po příjezdu a bez jakéhokoliv přerušení, ale pokračoval v malířské tvorbě.

Ve svých obrazech uplatňoval všechny poznatky moderní malby získané v době studií. Jeho obrazový rukopis se stále více uvolňoval, barevnost směřovala k větší čistotě a zároveň k většímu expresivnímu výrazu.

V té době novomanželé Vašíčkovi žili ve skromném dvoupokojovém bytě, z něhož jedna místnost navíc sloužila jako dílna dámské krejčovské. Tato pracovní činnost mladé paní se také stala nejdůležitějším zdrojem určitého pravidelného příjmu pro existenci rodiny, ale stala se i nezbytnou pomocí a důležitou podporou manžela v jeho tvůrčím úsilí. Proto má jeho paní nedocenitelnou zásluhu na vzniku jeho dnes již ukončeného díla.

Protože Vladimír Vašíček několik let po studiích nevlastnil atelier, jeho veškerá malířská tvorba vznikala v té době v místním plenéru svatobořické a mistřínské krajiny. Později, hlavně v zimním období, si příležitostně pronajímal nějakou neobydlenou místnost, kterou pak používal při své práci jako atelier provizorní. Pamatuji si, že jeho takovým posledním dočasným atelierem se stala místnost v rozestavěném domě místního vinárníka, pana Čeňka Dobeše. Shodou okolností tato stavba sousedila s domem mých rodičů a tato náhoda přispěla k tomu, že naše osobní setkávání byla od té doby častější a pravidelnější.

Jako malíř – výtvarník byl Vladimír Vašíček registrován v krajské pobočce SČSVU (Svazu čs. výtvarných umělců) ve Zlíně (tehdy již Gottwaldov). V určitém časovém rozpětí pak na výzvu prověřovací výtvarné a ideové komise tohoto svazu musel zde vždy předkládat své obrazy k posouzení a zhodnocení. Velkou nevýhodou pro něj bylo, že většina prověřovací komise byla složena z některých profesorů zlínské Školy umění. Ti Vladimíra Vašíčka osobně znali ještě z doby, kdy na ní ještě studoval. Není proto nutné příliš zdůrazňovat, že právě jeho obrazům byla vždy věnována nadměrná pozornost. Ale právě tato jej nepředstavitelně svazovala a ještě více zneklidňovala.

Téměř každou sobotu, kdy jsem zajížděl ze Zlína do Svatobořic ke svým rodičům, informoval jsem Vladimíra Vašíčka o událostech a situaci týkající se výtvarného dění.

Do dnešních dnů si nedovedu vysvětlit jakou cestou se o našem setkávání dozvěděli členové profesorského sboru. Z jejich chování jsem ale nabyl určité obavy, jestli budu připuštěn k závěrečným zkouškám. Po ukončení školy a obdržení absolutoria jsem se uklidnil. Toto uklidnění trvalo však jen do doby, kdy jsem nastupoval na povinnou presentační vojenskou službu. Zde jsem se teprve dozvěděl, že školskou svazáckou organizací jsem byl označen termínem „politicky nespolehlivý“. To byl hlavní důvod k zařazení do vojenských oddílů nucených prací – tj. PTP.

Po tříletém působení na několika vojenských stavbách jsem dospěl k pevnému rozhodnutí, že vynaložím veškeré úsilí, abych se do Zlína již nikdy nemusel vrátit. Když jsem po delší době a ukončení vojenské služby zase přijel do Svatobořic ke svým rodičům, obdržel jsem od Vladimíra Vašíčka překvapující informaci o tom, že se mu podařilo uskutečnit ze zlínské pobočky SČSVU do brněnské pobočky téhož svazu – spolku Aleš.

I když centrální tlak na představitele moderního umění nepřestával, přece jenom situace v Brně byla daleko příznivější a tolerantnější k moderní tvorbě. Vladimír Vašíček zde našel řadu nových přátel, a lidově řečeno „zpřizněných duší“, se stejným výtvarným myšlením a zaměřením. Při svých vrozených organizačních schopnostech se v krátké době stal hlavním aktérem nové pětičlenné výtvarné skupiny „Moravských malířů“ (Bohumír Matal, Jánuš Kubíček, Vladislav Vaculka, Miroslav Tichý a Vladimír Vašíček). Jejich zásluhou byla v jihomoravském prostoru pak také provedena určitá transformace tehdejší umělecké scény.

V padesátých letech se nakonec i mně úspěšně a definitivně podařilo uniknout z dosahu zlínských výtvarných komisařů. Po uzavření manželského svazku s mojí budoucí ženou, která bydlela v Praze, jsem touto cestou získal i potvrzení o trvalém pobytu (které v té době bylo policejně vyžadováno) a tím se mně otevřela také možnost získat v Praze trvalé zaměstnání. Po předložení svých prací ve spojení s konkursem jsem byl přijat do funkce vedoucího výtvarníka v obchodním domě Bílá labuť. Po seznámení se s novým prostředím a po úspěšné prezentaci mých obrazů na historicky významné výstavě „Mladé české výtvarné umění“ v Brně roku 1958, jsem se rozhodl předložit své práce v pražském spolku „Mánes“ spolu se žádostí o přijetí do tohoto sdružení. Po přijetí mi byl přidělen atelier na Žižkově v Lucemburské ulici. Od této doby jsem se mohl po svém povinném zaměstnání, daleko intenzivněji, věnovat svobodné tvorbě malířské. V pozdější době sehrál tento atelier také velmi důležitou úlohu v osobních setkáních a diskusích několika mladých malířů a kunsthistoriků, které inicioval právě Vladimír Vašíček.

Leo Zemek : U řeky na hrázi, olej 1978

Při svých častých cestách do Prahy bydlel právě v tomto atelieru, kam si zval řadu svých přátel ke vzájemným diskusím a konzultacím o úlohách a poslání moderního umění. Při těchto setkáních jsem měl možnost se osobně poznat s řadou pražských malířů a kunsthistoriků.

Vladimíra Vašíčka nejvíce zajímala „neoficiální tvorba“, kterou nebylo možné vidět v galeriích, ale jen v atelierech a soukromí umělců. Proto mnoho času tráveného v Praze věnoval návštěvám různých atelierů. Nejčastěji navštěvoval atelier Richarda Fremunda, se kterým se dobře znal již z doby společných studií. Pak Roberta Piesena, Karla Vysušila, Čestmíra Kafku a jeho ženu Olgu Čechovou, ale i Jiřího Martina, který několik let žil v Paříži a také ve svých obrazech odvedl určitou daň z pařížského období v „L'École de Paris“. Zde v Praze pak předával své bohaté zkušenosti a znalosti mladším kolegům. I když Jiří Martin patřil ke starší generaci, zařadil se mezi tu nastupující ve vznikající skupině „Máj“.

Vašíček do svých pražských pracovních návštěv ale často zařazoval i některého známého kunsthistorika. Patřil mezi ně např. Miroslav Lamač, Luboš Hlaváček, Arsen Pohribný, František Dvořák, Ludmila Vachtová a další.

Dalo by se také říci, že se Vladimír Vašíček stal jakýmsi mezičlánkem, který propojoval brněnské malíře s těmi pražskými. Byl včas u toho, kdy se v Praze otvírala „Galerie mladých U Řečických“. Zde se začala objevovat „neoficiální tvorba“ mladých, neznámých umělců. Jeho osobní iniciativou byla v této galerii realizována pak výstava „Pět moravských malířů“, mezi než taky patřil.

O neuvěřitelné malířské, ale i životní aktivitě Vladimíra Vašíčka a jeho pohotovosti vypovídá i můj zážitek z roku 1964. Po částečném uvolnění cest do zahraničí (hlavně na Východ) jsem se rozhodl, že navštívím SSSR, přesněji řečeno leningradskou Ermitáž a Puškinovo muzeum. Toto své rozhodnutí jsem sdělil Vladimíru Vašíčkovi. Byl jsem trochu zvědav jak posoudí moje rozhodnutí. Jeho reakce mě překvapila a téměř zaskočila. Dá se říci, že „bleskově“ o mojí cestě informoval Prof. dr. Františka Dvořáka, který se mi v Praze ozval a sjednal mé osobní setkání s leningradským malířem Borisem Gurvičem, který vyšel ze školy legendárního Pavla Nikolajeviče Filonova. Zásluhou malíře Gurviče jsem také obdržel písemné potvrzení z ministerstva kultury pro vstup do přísně střežených depozitářů leningradských muzeí, kde jsou uložena nejvýznamnější díla ruského, ale i světového moderního umění.

Na zpáteční cestě do Prahy jsem od malíře B.Gurviče přivážel pro prof. Františka Dvořáka řadu litografií a taky fotodokumentace.

V té době Vladimír Vašíček stále více stupňuje a zvyšuje tvůrčí, ale i organizační aktivitu. Jeho malířský projev již dříve směřuje do oblasti abstraktní malby. Spolu s ředitelem hodonínské Galerie výtvarného umění PhDr. Josefem Malivou pracuje na významném projektu souvisejícím s přehlídkami regionálního progresivního umění, které probíhaly v Domě umění každý rok pod názvem „Setkání“.

Stále častěji jsou jeho obrazy zařazovány do významných čs. Výtvarných výstav v zahraničí (St. Paolo, Krakov, Alžír, Tunis, Egypt, Záhřeb atd.).

Zároveň se mu daří uskutečnit v zahraničí i několik samostatných výstav (Polsko – Varšava, Gdaňsk, Švýcarsko – St. Gallen, Bienne).

Jeho studijní zahraniční cesty směřují pak do několika světových galerií. Paříž – Louvre, Toulouse, Moskva – Puškinovo muzeum, leningradská Ermitáž,

V Rakousku Salzburg, v Polsku Muzeum moderního umění v Lodži, kde navazuje velmi silné osobní vztahy.

Při všech výše uvedených aktivitách s velkou tvůrčí potencí výtvarného umělce byl schopen odvádět ještě i náročný fyzický výkon při stavbě svého nového svatobořického domku s atelierem. Uznání a obdivu se mu dostalo od jeho přátel. Z Uherského Hradiště se přijeli podívat na stavbu výtvarníci manželé Vaculkovi a z Prahy pak často Richard Fremund s Otou Janečkem.

Nečekaně velká aktivita při vznikání nových výtvarných skupin a zvyšující se zájem o moderní umění signalizovaly, že cesty k němu se ve společnosti naplno otevírají. Avšak bohužel, opak se stal pravdou. S nástupem politické normalizace se kola dějin nečekaně o mnoho let vrátila nazpět. Znovu docházelo k deformacím výtvarného projevu spojenou s existenční a ekonomickou nejistotou moderních umělců.

Vladimír Vašíček se proto uchyluje do ústraní, avšak trvale udržuje písemné kontakty s názorově zpřízněnými umělci i intelektuály, ale i s těmi, kteří žijí v zahraničí. Patří mezi ně spisovatel Milan Kundera, který se trvale usadil ve Francii a při cestách do republiky pak vždy věnuje také čas návštěvě jeho atelieru ve Svatobořicích. Taktéž básník Ivan Jelínek, žijící v zahraničí, vyjadřuje svůj obdiv a poklonu formou básně, která náleží právě jeho obrazům.

Od svých velmi častých dřívějších cest do Prahy Vladimír Vašíček úplně upustil. Hlavně proto, že z bývalých malířů a přátel zde skoro nikdo již není. Malíř Jan Kotík z Prahy emigroval do Německa a Robert Piesen do Izraele. Další pak, jako Jiří Martin, Richard Fremund, Ota Janeček, Čestmír Kafka, Mikuláš Medek, ale i sochař Zdeněk Palcr, všichni předčasně zemřeli.

Na cestu k vyvrcholení svého malířského díla se vydává sám. Při osamocení v ústraní svatobořického atelieru se ale jeho obrazy stávají jakoby více prozařovány bělobami a tak se pozvolna posunují až do jakýchsi duchovních oblastí.

U příležitosti jedné z posledních výstav Vladimíra Vašíčka (v r.1993) v Galerii Chagall v Ostravě mu byla v edici Galerie soudobých autorů vydána publikace, jejímž autorem se stal jeho dlouholetý přítel, velký znalec malířského díla, doc. PhDr. Josef Maliva, působící na univerzitě v Olomouci.

V roce 1995 byla za malířské dílo udělena Vladimíru Vašíčkovi Cena Masarykovy akademie umění a v následujícím roce, tj. v r. 1996 taky Cena Františka Kupky.

Ve spojitosti s výstavou v Galerii výtvarného umění v Hodoníně (r. 1999) byl v denním tisku označen „osamělým běžcem“. Slušelo by se ale taky ještě navíc doplnit termínem „vytrvalostním běžcem“, protože svou životní a tvůrčí aktivitu dovedl zvyšovat až do svého životního cíle.

Uzavřené dílo Vladimíra Vašíčka si získává dnes (znovu) pozornost řady odborníků i běžných obdivovatelů.

Sám jsem proto hluboce přesvědčen, že jeho obrazy patří mezi nejhodnotnější a nejkvalitnější malířská díla českého moderního umění druhé poloviny 20. století.

... další v pokračování ...